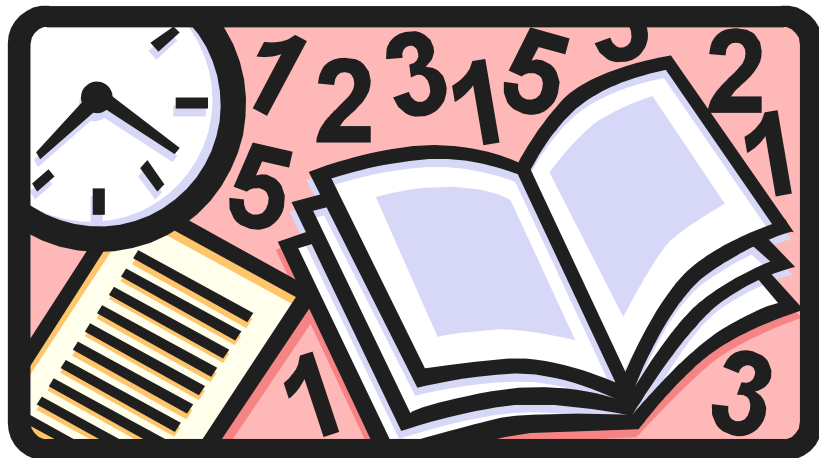

Міністерство освіти і науки України
Відокремлений структурний підрозділ
«Ковельський промислово-економічний фаховий коледж
Луцького національного технічного університету»

Економічний аналіз

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО САМОСТІЙНОЇ ПОЗААУДИТОРНОЇ РОБОТИ
спеціальностей 071 Облік і оподаткування,
073 Менеджмент**

м. Ковель, 2025

Пиц В.І., Гончаренко О.О. Економічний аналіз. Методичні рекомендації до самостійної позааудиторної спеціальностей 071 Облік і оподаткування, 073 Менеджмент. – Ковель: ВСП «КПЕФК ЛНТУ», 2025.

У методичних рекомендаціях розглядаються окремі питання змісту, методології економічного аналізу, аналізу трудових, матеріальних ресурсів та засобів виробництва, окремі питання аналізу витрат, фінансових результатів та фінансового стану підприємства.

Методичні рекомендації призначені для здобувачів освіти, які вивчають освітній компонент «Економічний аналіз» і спрямовані на формування самостійності здобувачів, засвоєння ними сукупності фахових компетентностей, що здійснюються за умови, коли самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, що є вільним від обов’язкових навчальних занять.

Передмова

Курс “Економічний аналіз” належить до основних ОК у підготовці висококваліфікованих фахівців галузі управління та адміністрування.

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу у ВСП «КПЕФК ЛНТУ», самостійна робота здобувача є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, що вільний від обов’язкових навчальних занять.

Доведено, що тільки ті знання, які здобувач освіти здобув самостійно, завдяки власному досвіду, думці і дії, будуть насправді міцні.

Мета методичних рекомендацій – допомогти здобувачеві у самостійному здобутті знань із методики вивчення результатів діяльності підприємств з метою оцінки їх рівня діяльності, доцільності використання ресурсів, досягнутого рівня ефективності виробництва і пошуку резервів її підвищення, а також виробити вміння використовувати ці знання при вирішенні практичних задач, при управлінні господарською діяльністю.

Самостійна робота передбачає вивчення окремих теоретичних питань і виконання практичних завдань з метою набуття фахових компетентностей щодо аналізу показників господарської діяльності.

Алгоритм виконання самостійної роботи

- ознайомлення з метою самостійної роботи і методичними рекомендаціями до неї;
- підбір літератури;
- вивчення теоретичних питань і виконання практичного завдання;
- письмові відповіді на запитання для самоконтролю.

Навчальний матеріал, передбачений для самостійної роботи, виноситься на підсумковий контроль нарівні з навчальним матеріалом, що вивчається аудиторією.

Викладач має право вносити зміни і доповнення до змісту й обсягу самостійної роботи.

Методичні вказівки до самостійної роботи студентів

Назва розділів і тем, питання для самостійного розгляду	Форма самостійної роботи студентів	Вид контролю самостійної роботи студентів	Джерела інформації, рекомендована література
1	2	3	4
Тема. Предмет і види економічного аналізу			
СПРС. Зв'язок економічного аналізу з іншими науками і дисциплінами	Вивчення теоретичного матеріалу	Відповідь на запитання для самоперевірки	[3] с.31-43; [5] с.15-24; [6] с.11-23; [7] с. 13-25; [10] с.15-17; [11] с.14-17.
Тема. Метод і методика економічного аналізу			
СПРС. Інші прийоми аналізу. Метод відносних різниць	Опрацювання навчального матеріалу. Виконання практичного завдання.	Перевірка розв'язання аналітичної задачі.	[1] с.9-19; [3] с.52-97; [5] с.25-38; [6] с.24-35; [7] с. 45-77; [8] с. 22-36; [10] с.17-40; [11] с.23-36.
Тема. Інформаційна база та організація економічного аналізу			
СПРС. Використання ПК в економічному аналізі	Опрацювання навчального матеріалу	Відповідь на контрольні питання.	[3] с.126-157; [10] с.64-79; [11] с.49-55.
Тема. Аналіз виробництва продукції, робіт та послуг			
СПРС. Аналіз виробничого браку підприємства Аналіз факторів, що впливають на рівень складських запасів. Аналіз організаційно-технічного рівня управління	Виконання практичної частини.	Перевірка задачі.	[3] с.368-370; [11] с.77-83
Тема. Аналіз виробничих ресурсів і організаційно-технічного рівня підприємства			

СПРС. Показники й аналіз динаміки продуктивності праці	Опрацювання теоретичного матеріалу. Виконання практичного завдання.	Відповіді на запитання для самоперевірки Розв'язання аналітичної задачі.	[3] с.398-403 [4] с. 30-35 [11] с.98
СПРС. Оцінка динаміки оновлення й модернізації основних засобів підприємства	Опрацювання теоретичного матеріалу.	Тести для самоперевірки	[3] с.427-453 [4] с. 38-51 [10] с. 151-165 [11] с.110-125
СПРС. Аналіз факторів, які впливають на рівень складських запасів	Опрацювання лекції. Опрацювання навчального матеріалу	Опрацювання теми	[3] с.407-427 [4] с. 53-60 [10] с.165-175 [11] с.134-137
Тема. Аналіз витрат на виробництво продукції			
СПРС. Аналіз собівартості окремих виробів	Опрацювання лекції. Підготувати тези лекції.	Відповідь на контрольні тести.	[3] с.454-505 [10] с. 175-195 [11] с.156-165
СПРС. Пошук резервів зниження собівартості продукції.	Опрацювання навчального матеріалу	Усна перевірка.	[4] с.102-111 [10] с.191-195 [11] с.169-170
Тема. Аналіз фінансових результатів та рентабельності			
СПРС. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників. Оцінка можливостей	Опрацювання навчального матеріалу	Відповіді на контрольні питання.	[3] с.170-187 [4] с. 149-162 [9] с. 43-83

збільшення прибутку.			
Тема. Аналіз фінансового стану підприємства			
СПРС. Аналіз бухгалтерського балансу	Опрацювання лекції.	Усна перевірка.	[4] с. 111-123 [6] с.118-125 [9] с.117-131 [10] с. 261-270
СПРС. Узагальнення аналізу фінансового стану і розробка заходів для оздоровлення фінансів підприємства.	Опрацювання лекції.	Усна перевірка.	[3] с. 204 [4] с. 125-149 [6] с. 117-134 [9] с. 117-216 [10] с.225
СПРС. Аналіз бухгалтерського балансу. Аналіз капітальних вкладень	Опрацювання лекції.	Усна перевірка.	[2] стор. 55-60 [4] стор. 314-348

Рекомендована література

1. Болух М.А, Горбатов М.І. Збірник задач з курсу “Економічний аналіз”: Навч. посібн. – К.: КНЕУ, 2002р.
2. Бутинець Ф.Ф., Мних Є.В., Олійник О.В. Економічний аналіз. Практикум. Навчальний посібник для студентів вузів. — Житомир: ЖІТІ, 2000р.

3. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А.Болюх, В.З.Бурчевський, М.І.Горбатов; За ред. акад. НАНУ, проф. М.Г.Чумаченка. — К.: КНЕУ, 2001р.
4. Економічний аналіз господарської діяльності. / Іващенко В.І., Болюх М.А. — К.: ЗАТ “НІЧЛАВА”, 2001 р.
5. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. — К.: КНЕУ, 2000р.
6. Івахненко В.М. Курс економічного аналізу: Навч.посібник. — К.: Знання-Прес, 2001р.
7. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. Навч. посібн. — К.: “Знання”, 2000р.
8. Мец В.О. Економічний аналіз (Збірник практичних завдань і тестів за даними П(С)БО): Навч. посібник. — К.:КНЕУ, 2001 р.
9. Мец В.О. Економічний аналіз фінансових результатів та фінансового стану підприємства.: Навч. посібник. — К.: Вища шк., 2003 р.
10. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб’єктів господарювання. — Тернопіль: Економічна думка, 2001р.
11. Шкарабан С.І., М.І.Сапачов. Економічний аналіз діяльності промислових підприємств. — Тернопіль: ТАНГ, 1999р. Навчальний посібник.
12. Черниш С.С. Економічний аналіз/Навчальний посібник. — Київ.: Центр учбової літератури, 2023.
13. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: Навчальний посібник/за ред. К.Ковальчука— Київ.: Центр учбової літератури, 2022.
14. Електронні ресурси:

15. www.nbuv.gov.ua	16. Національна бібліотека України
ім. І.І. Вернадського
17. http://econa.at.ua/	Збірник електронних праць «Економічний
план»
18. http://www.kmu.gov.ua/	Урядовий портал
19. http://www.rada.gov.ua/	Верховна рада України
20. http://www.ukrstat.gov.ua/	Державна служба статистики України
21. http://www.me.gov.ua/	Міністерство економічного розвитку і
торгівлі України

Методичні поради до вивчення матеріалу

Тема 1. Предмет і види економічного аналізу

Самостійна робота 1

Тема. Місце економічного аналізу господарської діяльності в системі наук

Мета – набуття теоретичних знань про зв'язок економічного аналізу господарської діяльності з іншими дисциплінами і науками

Методичні поради до вивчення матеріалу

При вивченні матеріалу ви маєте звернути увагу на те, що економічний аналіз є специфічною галуззю економічної науки. Він вийшов із надр бухгалтерського обліку. Як самостійна наукова дисципліна сформувався наприкінці ХІХ – на початку ХХ століття. У своєму розвитку пройшов чотири етапи.

Важливо зрозуміти, що економічний аналіз відіграє значну роль в управлінні виробництвом, його удосконаленні.

При вивченні теоретичного матеріалу необхідно розглянути зв'язок економічного аналізу з *економічною теорією*, що вивчає загальні закони розвитку народного господарства.

Зверніть увагу на те, як економічний аналіз пов'язаний з *економікою промисловості взагалі та з економікою окремих галузей народного господарства* зокрема.

Іншою економічною дисципліною, з якою тісно пов'язаний економічний аналіз, є *бухгалтерський облік*. Важливо зрозуміти, яким чином цей зв'язок виявляється.

Варто нагадати, що перші наукові роботи з питань аналізу господарської діяльності видавалися під назвою “Аналіз балансу і звіту”.

Важливо зрозуміти, що бухгалтерський облік і бухгалтерська звітність є основним джерелом інформації про аналіз господарської діяльності. Отже, особливу роль в економічному аналізі відіграють бухгалтерський облік та *статистика*. Вони не тільки постачають його необхідною інформацією, а й надають деякі свої методи для її вивчення. Особливо плідно у цій справі склалися стосунки між аналізом і статистикою, внаслідок чого методика аналізу збагатилася багатьма статистичними методами й прийомами дослідження.

Зверніть увагу на зв'язок економічного аналізу з *плануванням*. Важливо запам'ятати, що економічний аналіз виступає у ролі бази планування і засобу оцінювання виконання плану, а також перевірки якості планів.

Безпосередньо пов'язана з економічним аналізом така дисципліна, як *ревізія і контроль*. Треба відзначити, що цей зв'язок

зворотній. З одного боку, в процесі економічного аналізу використовують матеріали документальних ревізій і деякі специфічні методи ревізії та контролю.

З іншого боку, одержані аналітичні результати ревізори застосовують з метою недопущення в майбутньому виявлених недоліків.

Необхідно звернути увагу на зв'язок фінансово-економічного аналізу з *аудитом*. Досвід розвинених ринкових країн свідчить, що аудит не може розглядатися ефективним засобом вивчення діяльності господарюючих суб'єктів, якщо перевірка і ревізія господарської діяльності не містять елементів аналізу. Саме аналіз і прогнозування фінансового стану підприємства, його рентабельності, фінансової стійкості має розглядатися як кінцева мета аудиту.

Необхідно з'ясувати, як в економічному аналізі застосовуються сучасні засоби обробки інформації, економіко-математичні та соціологічні методи, знання в галузі техніки й технології виробництва.

Запитання для самоперевірки

1. Обґрунтуйте вислів: “Теоретичною основою економічного аналізу є економічна теорія”.
2. Яким чином враховуються особливості окремих галузей економіки при економічному аналізі?
3. Який зв'язок має економічний аналіз з бухгалтерським обліком?

4. Чи впливає економічний аналіз на подальше вдосконалення бухгалтерського обліку і звітності та прийняття управлінських рішень?

5. Чи можна за допомогою економічного аналізу вносити корективи у планові завдання?

6. Які методичні прийоми статистики використовуються при аналітичній обробці інформації?

7. Як пов'язана з економічним аналізом така економічна дисципліна, як ревізія і контроль?

8. Наведіть зв'язок економічного аналізу з іншими дисциплінами, які ви вивчаєте в технікумі.

Тема 2. Метод і методика економічного аналізу

Самостійна робота 2

Тема. Прийоми аналізу

Мета – набуття теоретичних знань про прийоми аналізу, та практичних навичок застосування прийомів під час аналізу.

Методичні поради до вивчення матеріалу

Насамперед згадайте, що *метод* – це спосіб дослідження свого предмета.

В економічному аналізі застосовуються такі самі загальнонаукові методи, що і в будь-якій економічній науці, які базуються на загальному діалектичному методі.

Зверніть увагу, що *метод аналізу* – це деталізація на окремі елементи явищ та процесів, які вивчаються. вона залежить від міри аналізу і проводиться така, яка потрібна для вивчення найбільш суттєвого та головного в об'єкті, що аналізується.

Запам'ятайте, що метод аналізу реалізується через сукупність **прийомів** дослідження.

Найважливішим елементом методики економічного аналізу є **технічні прийоми та способи аналізу**, які можна назвати інструментарієм аналізу. Вони використовуються на різних етапах дослідження.

Розглядаючи питання, про технічні прийоми економічного аналізу, важливо зрозуміти, що їх можна класифікувати за різними ознаками.

Численні прийоми економічного аналізу можна умовно поділити на дві групи:

- 1) традиційні;
- 2) математичні.

До основних **традиційних прийомів** аналізу належать:

- порівняння,
- групування,
- деталізація,
- елімінування,
- балансовий,
- прийом дольової участі,

До основних **математичних прийомів** економічного аналізу відносять:

- графічний,
- економіко-математичні прийоми,
- визначення середніх і відносних величин,
- матричні та інші.

Порівняння — один з найважливіших прийомів економічного аналізу, який дає змогу характеризувати аналізоване явище через інші явища і поняття. За допомогою цього прийому вивчають і оцінюють виконання планів, досягнутий рівень і динаміку господарювання.

Чим ширше коло порівняльних об'єктів, тим повніші і точніші висновки про об'єкт дослідження, про можливості підвищення ефективності та якості його роботи.

Для вивчення, попередньої і узагальнюючої оцінки стану аналізованого об'єкта необхідно розрахувати **аналітичні показники**:

- проценти виконання плану,
- відхилення від плану,
- середні величини,
- темпи зростання і приросту,
- питомої ваги і структури,
- інші величини.

Аналітичні показники утворюються шляхом оцінювання і перетворення показників плану, обліку і звітності, вибіркового спостережень.

За допомогою середніх величин вивчають типові властивості явищ. Методика обчислення і використання в економічній роботі середніх і відносних величин розглядається статистикою.

Майже кожне аналітичне дослідження супроводиться визначенням абсолютних і відносних відхилень показників звітного періоду від базового.

Групування в аналізі використовують для виявлення взаємозв'язку між частковими ознаками і результативними показниками, для вивчення тенденцій розвитку явища, яке

досліджується, і пошуку причин його зміни. Найпоширенішими ознаками класифікацій показників по групах виступають фактори ресурсів і техніко-економічні фактори. Підготовлені групувальні таблиці можуть у майбутньому бути використані для вимірювання взаємозв'язку показників і факторів з допомогою кореляційного аналізу.

Деталізація — один з основних прийомів економічного аналізу. При поєднанні з іншими прийомами вона дає змогу глибоко і всебічно оцінити явища, які досліджуються, виявити причини, що зумовили досягнуті результати. Залежно від складності явища показник, який відображає його, розкладають за ознакою у місці здійснення, по центрах відповідальності і за складовими частинами у вигляді доданків і співмножників. Аналіз показників, деталізованих за хронологічними періодами, виявляє динаміку та ритмічність господарських явищ. Завдяки деталізації за часом можна встановити періоди (місяці, дні, години робочого дня), на які припадають кращі і гірші результати, їх визначення дає можливість закріпити на практиці передовий досвід, вжити заходів до усунення причин негативних явищ.

Задача.

- ☞ Розрахуйте невідомі показники, за допомогою прийому зіставлення;
- ☞ Проведіть аналіз результатів діяльності підприємства у звітному році порівняно з минулим;
- ☞ Результати дослідження занесіть в таблицю 2.1;
- ☞ Зробіть відповідні висновки.

Таблиця 2.

Дані ТзОВ “Крок”

Квартал	Виручка від реалізації, тис. грн.		Прибуток від реалізації, тис. грн.		Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	
	минулий рік	звітний рік	минулий рік	звітний рік	минулий рік	звітний рік
I	265,6	260,1	38,0	30,8	?	?
II	?	?	41,1	45,6	214,0	205,0
III	294,0	251,2	?	?	278,1	263,6
IV	301,7	?	54,8	47,0	?	276,3

Таблиця 2.1.

Результати діяльності підприємства ТзОВ “Крок”

Період	Виручка від реалізації, тис. грн.				Прибуток від реалізації, тис. грн.				Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.			
	Розмір показника		Відхилення		Розмір показника		Відхилення		Розмір показника		Відхилення	
	минулий рік	звітний рік	+/-	%	минулий рік	звітний рік	+/-	%	минулий рік	звітний рік	+/-	%
I-й кв												
II-й кв												
I півріччя												
III-й кв												
IV-й кв												
II півріччя												
За рік												

Тема 3. Інформаційна база та організація економічного аналізу

Самостійна робота 3

Тема. Використання ПК в економічному аналізі

Мета – набуття теоретичних знань про автоматизацію аналітичних розрахунків та організацію АРМ економіста – аналітика.

Методичні поради до вивчення матеріалу

З переходом до ринкових умов господарювання зростає потреба підприємства в розширенні аналітичних досліджень, пов'язаних з комплексною оцінкою реального стану об'єкта, ефективності застосування різних форм господарювання, розробкою перспектив розвитку, опрацювання стратегії й тактики, виробленням варіантів своєчасних управлінських рішень.

Зверніть увагу на те, що значно зростають вимоги оперативності та обґрунтованості результатів аналізу, тому об'єктивно необхідною стає автоматизація аналітичних робіт.

Насамперед згадайте, як впливає на результати аналізу застосування персональної обчислювальної техніки, організаційною формою якої є створення автоматизованих робочих місць (АРМ).

Варто знати, що являє собою *автоматизований банк даних*.

Вивчаючи матеріал теми, необхідно запам'ятати, що у рамках АРМ аналітика весь інформаційний фонд підприємства функціонує у формі *бази даних, бази знань і програмних засобів*.

Врахуйте те, що у рамках АРМ для представлення в базі даних інформація повинна бути формалізована. Завдяки формалізації інформації полегшується алгоритмізація і програмування розв’язку задач на ЕОМ, з’ясовується дійсна потреба у вхідних даних, усувається дублювання задач, спрощується побудова системи логічного зв’язку та технологічної послідовності опрацювання інформаційних масивів. Формалізовані задачі придатні для економіко – математичного моделювання, завдяки чому значно зростає глибина аналізу та обґрунтованість його результатів.

Важливим моментом при вивченні матеріалу теми є усвідомлення того, що бази даних можуть бути *централізовані або розподілені*.

Проаналізуйте ці форми організації баз даних, вкажіть на переваги та недоліки кожної.

Далі приступіть до вивчення поняття “база знань” Ознайомтесь з тим, як за допомогою баз знань дані про діяльність підприємства переводяться із пасивної форми в активну, втілюються в нову вихідну інформацію на якісно новому рівні знання про об’єкт господарювання.

Вивчіть і проаналізуйте матеріал щодо узгодженої роботи всіх пристроїв ПЕОМ, їх взаємодією з користувачем. Як це здійснюється за допомогою *програмного забезпечення*?

Зверніть увагу на те, що у складі програмного забезпечення виділяють *системну і функціональну частини*. Проаналізуйте ці частини.

Узагальніть матеріал та зробіть висновки

Контрольні запитання

1. Що таке автоматизований банк даних?
2. Назвіть і охарактеризуйте типи баз даних.
3. Що таке програмне забезпечення та які його складові?
4. Охарактеризуйте послідовність етапів створення банку даних.

Тема 4. Аналіз попиту, стану ринку та обсягу реалізації продукції (робіт) підприємства

Самостійна робота 4

Тема. Значення і завдання вивчення й оцінки попиту на продукцію

Мета – набуття теоретичних знань про попит на продукцію.
Осмислення значення та завдань аналізу попиту на продукцію.

Методичні поради до вивчення матеріалу

Насамперед згадайте, що стан ринкової економіки, рівень і механізм її розвитку описують за допомогою таких понять, як *попит і пропозиція*, способи їх координації і пристосування один до одного.

Величина попиту – це кількість товарів, яку покупець може і бажає придбати за певних умов.

Попит – це різна кількість споживчих благ які споживач може і бажає придбати при різних рівнях цін.

Важливо пам'ятати, що нині у зв'язку з розвитком у нашій країні ринкових відносин, збільшенням можливостей зовнішньоекономічної діяльності значно зросла заінтересованість маркетингом, як концепцією ринкового управління.

Кожне підприємство, плануючи обсяг виробництва, виробничу потужність, має заздалегідь знати, яку саме продукцію, в якому обсязі, де, коли і за якими цінами воно буде реалізовувати.

Для цього **потрібно вивчити попит** на продукцію, ринки її збуту, їхню місткість, реальних та потенційних конкурентів, потенційних покупців, можливість організувати виробництво за конкурентною ціною та інше.

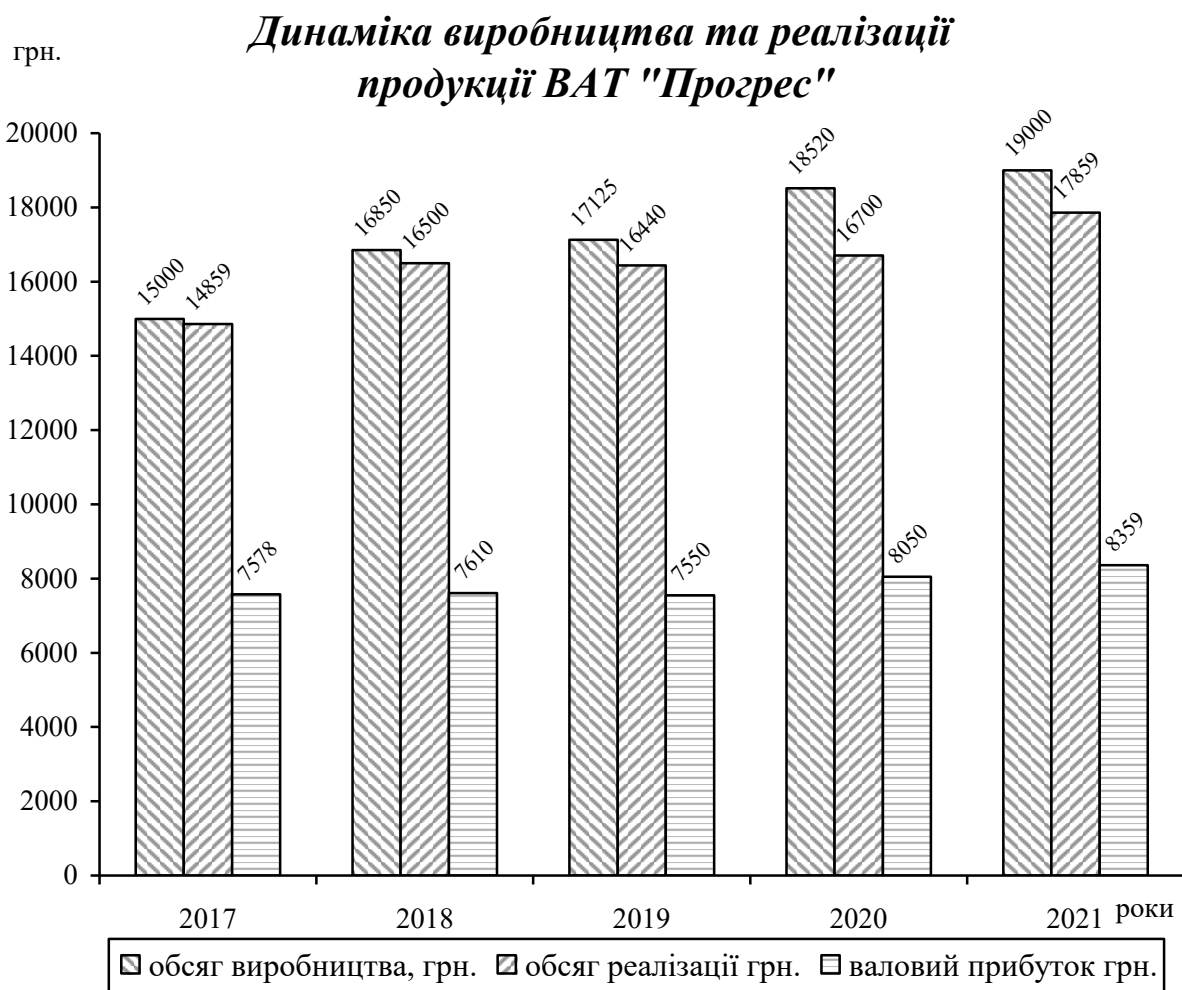
Зверніть увагу, що при аналізі попиту і пропозиції найбільший інтерес, як правило, викликають не їх абсолютні значення, а зміни попиту і пропозиції як відповідь на зміну ціни товару або якогось іншого параметра, що визначає величини попиту і пропозиції.

Даний аналіз – це системне дослідження маркетингового середовища підприємства. Він включає кілька конкретних завдань, головним з яких є:

- ✓ аналіз ринків збуту продукції;
- ✓ аналіз цінової політики;
- ✓ аналіз системи розповсюдження товарів;
- ✓ аналіз конкурентоспроможності товарів;
- ✓ оцінка кон'юнктури ринку нового товару;
- ✓ аналіз ефективності маркетингової діяльності та ін.

Ситуаційна задача.

- ☞ проаналізуйте ситуацію, що склалася на ВАТ “Прогрес”;
- ☞ охарактеризуйте зміни, що відбулися;
- ☞ вкажіть їх причини та наслідки;
- ☞ розробіть заходи щодо підвищення ефективності господарювання підприємства.

Тема 5. Аналіз виробництва продукції, робіт та послуг

Самостійна робота 5

Тема. Аналіз виробничого браку підприємства

Мета – набуття теоретичних знань про якість продукції та виробничий брак. Практичне використання знань при аналізі виробничого браку

Методичні поради до вивчення матеріалу

Як відомо, якість продукції характеризується відповідністю її властивостей стандартам і технічним умовам. Якщо вироби таким вимогам не відповідають, то вони не придатні для експлуатації і називаються **бракованими**.

Перед вивченням теми, розгляньте *види браку* і дайте їм характеристику (виправний, кінцевий, внутрішній, зовнішній).

Зверніть увагу, що в окремих підручниках брак поділяють на *поправний і непоправний (остаточний), що відповідає поняттям “виправний” і “кінцевий”*.

Запам’ятайте такі *можливі причини виникнення браку*:

- низький рівень кваліфікації робітників;
- використання несправного обладнання;
- порушення технології виробництва;
- використання неякісних матеріалів;
- нестача і несправність контрольно – вимірювальних приладів і інші.

Вивчаючи питання, зверніть увагу, що втрати від браку визначаються як різниця між собівартістю забракованих виробів і витрат, понесених на їх виправлення, та вартістю їх за ціною можливого використання та утриманих сум з винуватців у його виникненні.

Допущений брак оформляється актом про брак.

Варто запам’ятати що *в процесі аналізу* вивчають понесені підприємством витрати внаслідок допущеного браку продукції.

Суть розрахунку полягає в тому, що втрати складають такий % від випущеної продукції, як собівартість кінцевого браку у відношенні до собівартості випущеної продукції за співставним переліком витрат.

Для приведення собівартості продукції у співставний вигляд необхідно від усіх затрат вирахувати загальногосподарські витрати,

втрати від браку, витрати на підготовку і освоєння виробництва і інші виробничі витрати.

Задача. Проаналізуйте вплив браку на випуск продукції.

Таблиця 5.

(тис. грн.)

№ п/п	Показники	Випуск продукції у звітному періоді
1	Товарна продукція в діючих оптових цінах підприємства	99829,00
2	Собівартість вироблених виробів	108,15
3	Повна собівартість виробленої продукції	92656,40
4	В тому числі сума затрат по статтях, що не включається в собівартість кінцевого браку	218,40
5	Собівартість співставима з собівартістю кінцевого браку (ряд. 3 - ряд. 4)	
6	Питома вага на брак у собівартості товарної продукції, % (ряд. 2 : ряд. 5 · 100)	
7	Вплив втрат від браку на випуск товарної продукції (ряд. 6 · ряд. 1:100)	

Тема 6. Аналіз виробничих ресурсів і організаційно – технічного рівня підприємства

Самостійна робота 6

Тема. Показники й аналіз динаміки продуктивності праці

Мета – набуття теоретичних знань про показники, аналіз динаміки продуктивності праці

На самостійне опрацювання виносяться такі питання.

1. Узагальнюючи показники продуктивності праці.
2. Планування та оцінка продуктивності праці.
3. Інформаційна база для аналізу продуктивності праці.
4. Рівень та динаміка продуктивності праці.
5. Фактори зміни рівня виробітку та їх вплив на продуктивність праці.
6. Розрахунок впливу факторів на продуктивність праці, виявлення резервів зростання продуктивності праці.

Задача. Проаналізуйте продуктивність праці на підприємстві. Розрахуйте вплив факторів:

1) на зміну рівня середньої продуктивності праці одного працюючого:

а) вплив зміни питомої ваги робітників у складі персоналу основної діяльності;

б) вплив зміни середнього виробітку одного робітника.

2) на зміну середнього виробітку одного робітника:

а) вплив зміни кількості відпрацьованих одним робітником днів;

б) вплив зміни тривалості робочого дня;

с) вплив зміни середньогодинного виробітку одного робітника.

Вкажіть резерви зростання середнього виробітку одного робітника.

Дані для аналізу продуктивності праці

№	Показник	За планом	Фактично	Абсолютне відхилення
1	2	3	4	5
1	Товарна продукція, тис. грн.	8400	8500	
2	Чисельність працівників, осіб: з них робітників, осіб	1390 1000	1340 958	
3	Кількість відпрацьованих робітниками:			
а)	людино – днів, тис.	219	201,18	
б)	людино – годин, тис.	1752	1529	
	<i>Розрахункові показники</i>			
4	Питома вага робітників у загальній чисельності працівників, %			
5	Кількість днів, відпрацьованих одним робітником			
6	Тривалість робочого дня, год.			
7	Середня кількість годин, відпрацьованих одним робітником			
8	Середня продуктивність			

	праці одного працівника, грн.			
9	Середня продуктивність праці одного робітника, грн.			
10	Середньоденна продуктивність праці одного робітника, грн.			
11	Середньогодинна продуктивність праці одного робітника, грн.			

Запитання для самоперевірки

1. Як проаналізувати продуктивність праці?
2. Які джерела інформації використовуються для аналізу продуктивності праці?
3. Які групи факторів впливають на продуктивність праці?
4. За рахунок якої групи факторів має бути збільшена продуктивність праці?
5. Які технічні прийоми застосовують при аналізі продуктивності праці?

Самостійна робота 7

Тема. Оцінка динаміки оновлення й модернізації основних засобів

Мета — набуття теоретичних знань про динаміку оновлення й модернізації основних засобів

На самостійне опрацювання виносяться такі питання

- 1) Аналіз технічного стану основних засобів.
- 2) Показники, які використовуються для аналізу технічного стану основних засобів.
 - a) коефіцієнт спрацювання (зносу) основних засобів;
 - b) коефіцієнт придатності основних засобів;
 - c) коефіцієнт оновлення основних засобів;
 - d) коефіцієнт вибуття основних засобів.
- 3) Аналіз руху основних засобів.
- 4) Аналіз вікового складу та морального зносу основних засобів.
- 5) Аналіз виконання плану ремонту основних засобів.
- 6) Аналіз фондоозброєності праці.

Тести для самоперевірки

Таблиця 7.

№ питання	Питання	Код відповіді	Відповідь
1	2	3	4
1	Як розраховується коефіцієнт оновлення основних засобів?	А	Розраховується як відношення вартості зносу до первісної вартості основних засобів.
2	Як розраховується коефіцієнт вибуття основних засобів?	Б	Розраховується як відношення фактичної кількості відпрацьованих машино-годин до планового фонду машино-годин.
3	Як розраховується коефіцієнт зносу основних засобів?	В	Розраховується як відношення середньорічної вартості основних засобів до обсягу

			виробництва.
4	Як розраховується коефіцієнт придатності основних засобів?	Г	Розраховується як відношення фактичного випуску продукції за 1 машино–годину (середньогодинного виробітку) до планового.
5	Як розраховується коефіцієнт змінності роботи обладнання?	Д	Розраховується як відношення обсягу виробництва до середньорічної вартості основних засобів.
6	Як розраховується фондівіддача?	Є	Розраховується як відношення вартості основних засобів, що надійшли за звітний період до їх вартості на кінець цього ж періоду.
7	Як розраховується фондоозброєність?	Ж	Розраховується як відношення суми відпрацьованих верстато-змін до всієї кількості встановленого обладнання.
8	Як розраховується фондомісткість?	З	Розраховується як відношення середньорічної вартості основних засобів до середньоспискової чисельності робітників.
9	Як розраховується	К	Розраховується як відношення

	коефіцієнт інтенсивного завантаження обладнання?		залишкової вартості основних засобів до їх первісної вартості.
10	Як розраховується коефіцієнт екстенсивного завантаження обладнання?	Л	Розраховується як відношення основних засобів, що вибули за звітний період до вартості основних засобів на початок цього ж періоду.

Бланк відповідей на тести для самоконтролю.

№ питання	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Код правильної відповіді										

Самостійна робота 8

Тема. Фактори, що впливають на рівень складських запасів

Мета – набуття теоретичних знань про аналіз факторів, що впливають на рівень складських запасів сировини і матеріалів.

Методичні поради до вивчення матеріалу

При вивченні цього питання необхідно знати, що для нормального, безперебійного функціонування виробничого процесу на складах підприємства створюється певний *виробничий запас матеріальних ресурсів*.

Результати аналізу дають змогу своєчасно регулювати їх величину, не допускати наднормативних запасів одних видів матеріалів і дефіциту інших.

Необхідно запам'ятати, що *виробничі запаси поділяються на:*

- поточні;
- підготовчі;
- сезонні;
- страхові;
- перехідні.

Вам необхідно дати характеристику цих запасів, вказати на межі їх застосування.

На підприємстві з кожного виду матеріалів визначають *нормативи*, у межах яких ці запаси можуть відхилятися від своєї максимальної величини (у день надходження чергової партії) до мінімальної (напередодні надходження наступної партії за планом).

Нормативи складських запасів матеріальних ресурсів можуть визначатися як у днях запасу, так і в натуральних одиницях виміру.

Знайдіть формулу, за якою визначається фактичний складський запас матеріалів у днях і проаналізуйте її.

Зверніть увагу на те, що нормативи матеріальних ресурсів на підприємстві треба визначати не тільки в цілому по кожному балансовому рахунку, а й по окремих групах і видах матеріалів.

Визначений норматив по кожному виду матеріалів проставляється у картку складського обліку матеріалів. Після кожного запису в картці операції надходження або відпуску

матеріалу комірник порівнює одержаний залишок з максимальною або мінімальною нормою запасу.

Комірник інформує відділ матеріально – технічного постачання про складські запаси через складання сигнальної довідки.

За даними таких довідок працівники відділу постачання виявляють причини і винуватців відхилень від норм і вживають заходів щодо регулювання рівнів запасів.

Задача. Проаналізуйте рівень запасів складських ресурсів.

№	Сировина і матеріали	Норма запасу, т		Фактичний залишок, т	Відхилення від норми, т (+/-)
		мінімум	максимум		
1	Труби діаметром 15 мм	125	250	265	
2	Труби діаметром 20 мм	140	260	100	
3	Труби діаметром 30 мм	160	290	300	
4	Труби діаметром 40 мм	190	380	155	

Тема 7. Аналіз витрат на виробництво продукції

Самостійна робота 9

Тема. Система показників собівартості

Мета – набуття теоретичних знань щодо системи показників та аналізу собівартості.

Методичні поради до вивчення матеріалу

Нагадаємо, що *собівартість продукції* – це грошова вартість оплати праці, спожитих засобів та предметів праці.

Зверніть увагу на таблицю показників собівартості

Ознака класифікації	Показник
Місце виникнення вtrat	Цехова собівартість
	Виробнича собівартість
Тривалість періоду	Середньомісячна собівартість
	Квартальна собівартість
	Середньорічна собівартість
Метод розрахунку	Планова собівартість
	Нормативна собівартість
	Фактична собівартість
Об'єкти розрахунку	Собівартість одиниці продукції
	Собівартість порівнянної продукції
	Собівартість непорівнянної продукції
	Собівартість усієї товарної продукції (витрати на одну гривню товарної продукції).

Вам необхідно знати, що облік, планування та аналіз собівартості спирається на такі узагальнюючі показники:

1. собівартість одиниці продукції;
2. виконання плану зниження собівартості порівнянної продукції;
3. витрати на одну гривню товарної продукції.

Самостійна робота 10

Тема. Аналіз собівартості окремих видів продукції. Пошук резервів зниження собівартості продукції

Мета – набуття теоретичних знань щодо аналізу собівартості окремих видів продукції.

Методичні поради до вивчення матеріалу

Як вам вже відомо, важливим показником загальної собівартості продукції є собівартість її окремих видів.

Для аналізу використовують планові та фактичні калькуляції собівартості продукції. *Об'єктом калькулювання* можуть бути продукція чи роботи (послуги).

Проте *головний об'єкт калькулювання* – це готові вироби, які поставляються за межі підприємства.

Враховуючи значну трудомісткість процесу калькулювання, підприємства обмежуються калькулюванням собівартості лише найважливіших видів продукції.

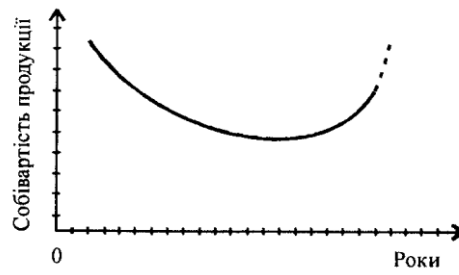
Треба знати, що під час аналізу встановлюють ступінь виконання плану за собівартістю окремих видів продукції, вивчають відхилення за статтями калькуляції від плану або базових показників, визначають причини, що зумовили значні відхилення за найбільш вагомими статтями калькуляції.

Якщо підприємство тривалий час випускає певний вид продукції, обов'язково треба вивчити динаміку показників її собівартості за цей період. Уважається, що собівартість продукції має тенденцію до постійного зниження. І це правильно. Проте існують і протилежні напрями її зміни. Так, підвищення якості продукції у деяких виробництвах поєднується із зростанням її собівартості.

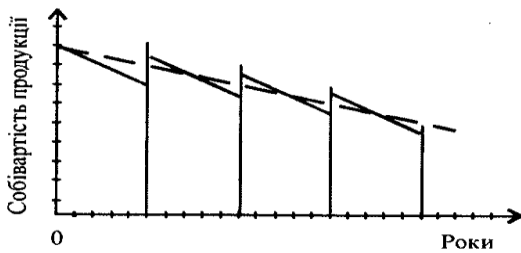
Далі вивчіть питання щодо тенденції зміни (зниження або зростання) собівартості продукції. Наведіть приклади.

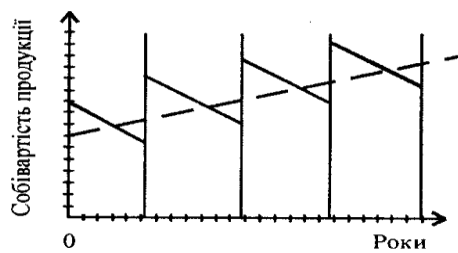
Зв'язок рівняння якості та собівартості продукції

Зміни собівартості продукції на гірничих підприємствах

Зв'язок собівартості продукції з оновленням асортиментом продукції (I тип)

Поєднання фактора якості продукції і зміни асортименту із собівартістю продукції (II тип)

Аналіз собівартості окремих видів продукції слід закінчувати пошуком резервів її зниження.

Поточні резерви собівартості включають усі види непродуктивних витрат (як явні, так і приховані), а також виявлені під час аналізу перевитрати ресурсів і надмірні витрати грошових коштів.

Перспективні резерви зниження собівартості продукції, як правило, передбачають проведення значних організаційних, технічних, конструкторських та інших видів робіт, що, до речі, потребує певних додаткових інвестицій.

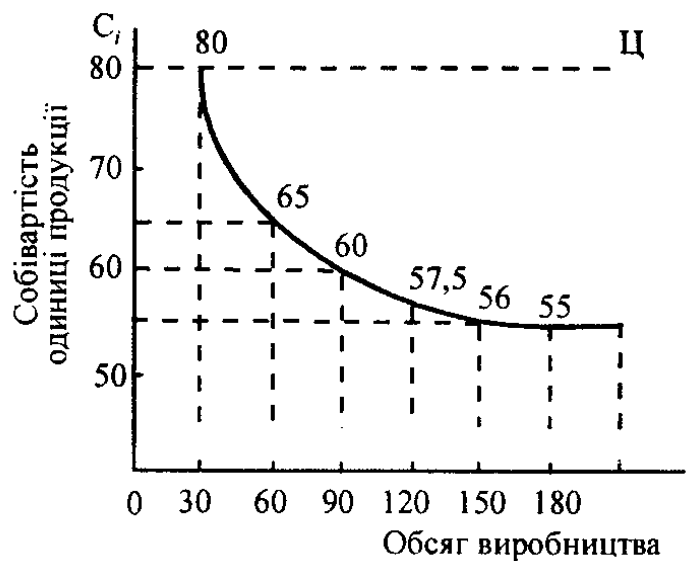

рис. Зміна собівартості виробу при збільшенні обсягу його виробництва

Насамперед це стосується можливого **збільшення обсягів виробництва**.

Важливим фактором здешевлення виробництва основної продукції може стати виготовлення з відходів основного виробництва **побічної** продукції (комбінування виробництва).

В різних галузях народного господарства гарні результати дають фактори, пов'язані зі стандартизацією продукції, а також зі **спеціалізацією та кооперуванням підприємств**.

Зазначені фактори діятимуть ще результативніше, коли вони спиратимуться на **фактор впровадження досягнень науково – технічного прогресу**, але цей фактор, хоча й один із наймогутніших і найвпливовіших, завжди потребує значних інвестицій і часу.

Контрольні запитання

1. Які фактори впливають на собівартість окремих видів продукції?
2. Як використовується калькуляція собівартості продукції при аналізі собівартості?
3. Назвіть порядок визначення резервів зниження собівартості продукції.

Тема 8. Аналіз фінансових результатів та рентабельності

Самостійна робота 11

Тема. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників. Оцінка можливостей збільшення прибутку

Мета – набуття теоретичних знань щодо прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників, практичних навичок оцінки можливостей збільшення прибутку.

Методичні поради до вивчення матеріалу

Насамперед згадайте, що фінансовим підсумком господарської діяльності будь-якого підприємства є його **прибутковість**, що характеризується **абсолютними і відносними показниками**.

Абсолютним показником прибутковості є сума **прибутку**.

Відносний показник прибутковості – це рівень **рентабельності**.

Прибуток – це частина виробленої та реалізованої додаткової вартості, готової до розподілу. Підприємство одержує прибуток тоді, коли втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми.

Згідно з П(С)БО №3 **узагальненим фінансовим показником діяльності підприємства** є сума його прибутку (прибуток від звичайної діяльності до оподаткування).

Як відомо, одержання загальної суми прибутку пов'язане з кількома напрямками діяльності підприємства.

Зверніть увагу, що **прибуток відрізняється від доходу** тим, що показує, на яку суму доходи перевищують пов'язані з ними витрати.

Загальну структурно – логічну схему формування прибутку підприємства відповідно до сучасних положень і стандартів бухгалтерського обліку приведено на малюнку.

Рис. Структурно-логічна схема формування прибутку підприємства відповідно до положень і стандартів бух. обліку.

Щоб постійно забезпечувати зростання прибутку, треба шукати невикористані можливості його збільшення, тобто резерви зростання.

Резерви збільшення прибутку є можливими:

- за рахунок збільшення обсягу випуску продукції (робіт, послуг);
- за рахунок зниження витрат на виробництво і реалізацію продукції;
- за рахунок поліпшення якості продукції;
- за рахунок економії і раціонального використання коштів на оплату праці робітників та службовців;
- за рахунок запровадження досягнень науково-технічного прогресу, в результаті чого зростає продуктивність праці.

Після закінчення аналізу пошуку резервів збільшення прибутку результати узагальнюються.

Під час пошуку резервів прибутку протягом звітного року можуть раптово виявлятися резерви короткострокової дії. Використання цих резервів можливе з допомогою розробки системи оперативних заходів.

Тема 9. Аналіз фінансового стану підприємства

Самостійна робота 12

Тема. Бухгалтерський баланс як головне джерело інформації для оцінки фінансового стану підприємства

Мета – набуття теоретичних знань про головне джерело аналізу фінансового стану підприємства.

Методичні поради до вивчення матеріалу.

Основними джерелами даних для аналізу фінансового стану є бухгалтерський баланс — форма № 1 (саме тому аналіз фінансового стану часто називають аналізом балансу). Використовують також інші форми бухгалтерської звітності (форми № 2, 3, 4), а також баланс доходів і витрат як базу порівняння; досліджують акти і довідки

перевірок фінансового стану підприємства, проведених фінансовими органами, установами банків, органами контролю, представниками організацій вищого рівня.

У бухгалтерському балансі показують наявність і стан засобів підприємства в грошовому вимірі на певну дату. Ці засоби класифікують за складом, джерелами фінансування, розміщенням, юридичною належністю.

За складом господарські засоби поділяють на ***оборотні та необоротні***.

За джерелами формування розрізняють господарські засоби власні та позикові. Суть власних засобів розкриває їх назва. Позикові засоби не є власністю підприємства, використовуються ним тимчасово протягом певного строку, після закінчення якого вони повертаються їх власнику.

В ***активах балансу*** підприємства відображаються вартість майна, цінні папери та боргові зобов'язання (інвестиції).

Пасиви — це джерела засобів і зобов'язання підприємства за позичками і кредиторською заборгованістю, погашення якої призведе до зменшення загального капіталу або майбутніх доходів.

Для правильного читання балансу треба визначити зміст його статей.

Перший розділ активу «Необоротні активи» призначений для узагальнення інформації про наявність і рух усіх активів, які не є оборотними.

У статті «Нематеріальні активи» відображаються немонетарні активи, які не мають матеріальної форми, які можуть бути ідентифіковані (відокремлені від підприємства) та утримуватися

підприємством з метою використання протягом періоду більше від одного року (або одного операційного циклу, якщо він перевищує 1 рік) для виробництва. До нематеріальних активів належать:

- права користування природними ресурсами;
- права користування майном;
- права на знаки для товарів і послуг;
- авторські та суміжні з ними права;
- інші нематеріальні активи.

У цій статті наводяться окремо первісна і залишкова вартість нематеріальних активів, а також вартість зносу. Залишкова вартість визначається як різниця між первісною вартістю і сумою зносу.

У статті «Незавершене будівництво» відображається вартість незавершеного будівництва, здійснюваного для власних потреб підприємства, а також авансові платежі для фінансування такого будівництва.

У статті «Основні засоби» наводиться вартість власних та одержаних на умовах фінансового лізингу об'єктів та орендованих цілісних майнових комплексів, які належать до складу основних засобів; подаються окремо первісна (переоцінена) вартість, сума зносу основних засобів та їх залишкова вартість. У підсумок балансу зараховується залишкова вартість, яка визначається як різниця між первісною вартістю основних засобів і сумою їх зносу на дату складання балансу.

У статті «Довгострокові фінансові інвестиції» відображаються фінансові інвестиції на період більше одного року, а також усі інвестиції, які не можуть бути вільно реалізовані в певний період часу.

У статті «Довгострокова дебіторська заборгованість» наводиться заборгованість фізичних та юридичних осіб, яка виникає в період нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців з дати балансу.

У статті «Відстрочені податкові активи» відображається сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних звітних періодах унаслідок тимчасової різниці між балансовою вартістю активів та оцінкою цих активів, яка використовується з метою оподаткування.

У статті «Інші необоротні активи» наводяться суми необоротних активів, які не можуть бути включені до зазначених вище статей розділу «Необоротні активи».

Другий розділ активу «Оборотні активи» містить статті, наведені нижче.

Стаття «Виробничі запаси» показує вартість запасів сировини, основних і допоміжних матеріалів, палива, купованих напівфабрикатів і комплектуючих виробів, запасних частин, тари, будівельних та інших матеріалів.

У статті «Тварини на вирощуванні та відгодівлі» відображається вартість дорослих тварин, птиці, звірів, кроликів, дорослих тварин вибракуваних з основного стада для реалізації, і молодняка.

У статті «Незавершене виробництво» показуються витрати на незавершене виробництво і незавершені роботи (послуги).

У статті «Готова продукція» відображаються запаси виробів на складі, обробку яких закінчено і які пройшли випробування, приймання і відповідають технічним умовам і стандартам.

У статті «Товари» відображається вартість товарів, придбаних підприємством для подальшого продажу.

У статті «Векселі одержані» показується заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за відвантажену продукцію (товари), виконані роботи і послуги, які забезпечені векселями.

У статті «Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги» відображається заборгованість покупців і замовників за надані їм продукцію, товари, роботу, послуги.

У статті «Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом» відображається дебіторська заборгованість фінансових і податкових органів, а також переплата по податках, зборах та інших платежах до бюджету.

У статті «Дебіторська заборгованість за виданими авансами» показуються суми авансів, наданих іншим підприємствам у рахунок наступних платежів.

У статті «Дебіторська заборгованість з нарахованих доходів» відображається сума нарахованих дивідендів, відсотків тощо.

У статті «Дебіторська заборгованість із внутрішніх розрахунків» показують заборгованість пов'язаних сторін і дебіторську заборгованість з внутрішніх розрахунків.

У статті «Інша поточна дебіторська заборгованість» відображається заборгованість дебіторів, яка не може бути включена в інші статті дебіторської заборгованості і яка відображається в складі оборотних активів.

У статті «Поточні фінансові інвестиції» відображаються фінансові інвестиції на строк, що не перевищує один рік».

У статті «Грошові кошти та їх еквіваленти» відображаються грошові кошти в касі, на поточних та інших рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій, а також еквіваленти грошових засобів. У цій статті окремо наводяться засоби в національній та іноземній валютах.

У статті «Інші оборотні активи» відображають суми оборотних активів, які не можуть бути включені у вищенаведені статті розділу «Оборотні активи».

У складі витрат майбутніх періодів відображаються витрати, які мали місце протягом поточного або минулих звітних періодів, але належать до наступних звітних періодів.

Пасив балансу складається з п'яти розділів.

У статтях *першого розділу «Власний капітал»* наводиться таке.

У статті «Статутний капітал» зафіксована в засновницьких документах загальна вартість активів, яка є сумою внесків власників у капітал підприємства.

У статті «Пайовий капітал» — сума пайових внесків членів союзів та інших підприємств, які передбачені засновницькими документами.

У статті «Додатковий вкладений капітал» акціонерні товариства показують суму, на яку вартість реалізації випущених акцій перевищує їх номінальну вартість.

У статті «Інший додатковий капітал» відображається сума дооцінки необоротних активів, вартість активів, безкоштовно одержаних підприємством від інших юридичних і фізичних осіб, та інші види додаткового капіталу.

У статті «Резервний капітал» наводиться сума резервів, яка склалася відповідно до чинного законодавства або засновницьких документів за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства.

У статті «Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)» відображається або сума прибутку, реінвестована в підприємство, або сума непокритого збитку.

У статті «Неоплачений капітал» відображається сума заборгованості власників за внесками у статутний капітал

У статті «Вилучений капітал» відображається фактична собівартість акцій власної емісії або частки, викуплені суспільством у його учасників.

У складі *другого розділу «Забезпечення наступних витрат і платежів»* відображаються нараховані у звітному періоді майбутні витрати і платежі (витрати на оплату майбутніх відпусток, гарантійні зобов'язання), величина яких на дату складання балансу може бути визначена тільки шляхом прогностичних оцінок, а також залишки засобів цільового фінансування і цільових надходжень, одержаних з бюджету та інших джерел.

У статтях *третього розділу «Довгострокові зобов'язання»* наводиться таке:

У статті «Довгострокові кредити банків» показується сума заборгованості підприємства банкам за одержаними від них позиками, які не є поточними зобов'язаннями.

У статті «Інші довгострокові фінансові зобов'язання» зазначається сума довгострокової заборгованості підприємства відносно зобов'язань щодо залучення позикових засобів (крім кредитів банку), на які нараховуються відсотки.

У статті «Відстрочені податкові зобов'язання» показують суму податків на прибуток, які повинні бути сплачені в майбутньому у зв'язку з тимчасовою різницею між обліковою і податковою базами оцінки.

У статті «Інші довгострокові зобов'язання» показується сума довгострокових зобов'язань, які не можуть бути включені в інші статті розділу «Довгострокові зобов'язання».

У статтях *четвертого розділу «Поточні зобов'язання»* наводиться таке:

У статті «Короткострокові кредити банків» відображається сума поточних зобов'язань підприємства перед банками за одержаними від них позиками.

У статті «Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями» показується сума довгострокових зобов'язань, яка повинна бути погашена протягом 12 місяців з дати балансу.

У статті «Векселі видані» наводиться сума заборгованості, на яку підприємство видало векселі на забезпечення поставок (робіт, послуг) постачальників, підрядників та інших кредиторів.

У статті «Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги» показується сума заборгованості постачальникам і підрядникам за матеріальні цінності, виконані роботи та одержані послуги.

У статті «Поточні зобов'язання за розрахунками з одержаних авансів» відображається сума авансів, одержаних від інших осіб в рахунок майбутніх поставок продукції.

У статті «Поточні зобов'язання за розрахунками з бюджетом» наводиться заборгованість підприємства за всіма видами платежів до бюджету, у тому числі й податки з робітників підприємства.

У статті «Поточні зобов'язання за позабюджетними платежами» показується заборгованість за внесками в позабюджетні фонди, передбачені чинним законодавством.

У статті «Поточні зобов'язання за розрахунками зі страхування» відображається сума заборгованості щодо відрахувань до Пенсійного фонду, на соціальне страхування, страхування майна підприємства та індивідуальне страхування його робітників.

У статті «Поточні зобов'язання за розрахунками з учасниками» відображається заборгованість підприємства його учасникам, пов'язана з розподілом прибутку (дивіденди тощо та формування статутного капіталу).

У статті «Поточні зобов'язання за розрахунками із внутрішніх розрахунків» відображається заборгованість підприємства пов'язаним сторонам і кредиторська заборгованість за внутрішньовідомчими розрахунками.

У статті «Інші поточні зобов'язання» відображаються суми Зобов'язань, які не можуть бути включені в інші статті, наведені , розділі «Поточні зобов'язання».

До складу *п'ятого розділу «Доходи майбутніх періодів»* включаються доходи, одержані протягом поточного або минулих звітних періодів, які відносяться до наступних звітних періодів.

Самостійна робота 13

Тема. Узагальнення аналізу фінансового стану і розробка заходів для оздоровлення фінансів підприємства

Мета – набуття теоретичних знань по аналізу фінансового аналізу.

Методичні поради до вивчення матеріалу.

Аналізуючи фінансовий стан підприємства, треба передусім чітко розрізняти фінансову діяльність і фінансовий стан підприємства.

Фінансова діяльність — це організація рівномірного надходження, поповнення, руху і використання засобів за їх цільовим призначенням, планування фінансових ресурсів і контроль за їх формуванням і використанням.

Фінансовий стан — це результат фінансово-виробничої діяльності. Він характеризується розміром засобів підприємства, їх розміщенням і джерелами.

Забезпеченість фінансовими ресурсами (а отже і фінансовий стан підприємства) залежить від виконання планів матеріально-технічного постачання, виробництва, реалізації та прибутку. Існує і зворотний зв'язок: відсутність грошових засобів може призвести до перебоїв у постачанні та виробництві. Отже, аналіз фінансового стану повинен спиратися на попередній аналіз виробництва і реалізації продукції, її собівартості та прибутку.

Існує **декілька видів (методів) проведення аналізу фінансового стану:**

— трендовий (**горизонтальний**) **аналіз** — вивчення окремих показників за якийсь період, їх поведінки, тенденції зросту або спаду;

— структурний (**вертикальний**) **аналіз** — визначення питомої ваги окремих показників у загальній величині;

— порівняльний аналіз — зіставлення показників із середньогалузевими, з показниками конкурентів, окремих ланок, з базисними періодами, планом;

— інтегральний аналіз, що базується на Дюпонівській моделі фінансового стану — використання в аналізі окремих показників для прийняття оперативних управлінських рішень.

Розглянемо фінансовий стан за порівняльним методом, доповнюючи його елементами горизонтального та структурного методів.

Основними завданнями аналізу фінансового стану є:

— загальна оцінка фінансового стану;

— перевірка виконання зобов'язань за розрахунками з бюджетом, банками, кредиторами, а також використання засобів за цільовим призначенням і забезпеченості ними;

— перевірка використання права на кредитування, забезпеченості та ефективності кредиту;

— виявлення можливостей поліпшення фінансового стану на основі залучення джерел і прискорення оборотності оборотних засобів;

— розробка заходів щодо використання виявлених резервів і контроль за їх виконанням.

Фінансовий стан характеризується системою показників, які відображаються у фінансовому плані, оперативному і бухгалтерському обліку та звітності підприємства.

Основними джерелами даних є бухгалтерський баланс — форма № 1 (саме тому аналіз фінансового стану часто називають аналізом балансу). Використовують також інші форми

бухгалтерської звітності (форми № 2, 3, 4), а також баланс доходів і витрат як базу порівняння; досліджують акти і довідки перевірок фінансового стану підприємства, проведених фінансовими органами, установами банків, органами контролю, представниками організацій вищого рівня.

На основі даних поточного фінансового аналізу розробляють основні показники фінансового плану, бізнес плану, бюджетного планування, на базі яких визначають економічні орієнтири розвитку підприємства в перспективі. Від того, наскільки якісно проведений фінансовий аналіз, залежить ефективність прийнятих управлінських рішень.

Отже, аналіз фінансового стану будь-якого підприємства є нагальною потребою, адже жоден керівник не в змозі приймати управлінські рішення, спрямовані на збільшення прибутку, якщо не вирішено аналітичні задачі і не складено відповідний звіт про результати проведеного аналізу, які і є основою прийняття необхідних управлінських рішень.

Зміст:

Передмова	
Алгоритм виконання самостійної роботи	
Тематичний план самостійної роботи	
Методичні вказівки до самостійної роботи студентів	
Рекомендована література	
Методичні поради до вивчення матеріалу Тема 1. Предмет і види економічного аналізу Самостійна робота 1 Тема. Місце економічного аналізу господарської діяльності в системі наук	
Тема 2. Метод і методика економічного аналізу Самостійна робота 2 Тема. Прийоми аналізу	
Тема 3. Інформаційна база та організація економічного аналізу Самостійна робота 3 Тема. Використання ЕОМ в економічному аналізі	
Тема 4. Аналіз попиту, стану ринку та обсягу реалізації продукції (робіт) підприємства Самостійна робота 4 Тема. Значення і завдання вивчення й оцінки попиту на продукцію	
Тема 5. Аналіз виробництва продукції, робіт та послуг Самостійна робота 5 Тема. Аналіз виробничого браку підприємства	
Тема 6. Аналіз виробничих ресурсів і організаційно –	

технічного рівня підприємства Самостійна робота 6 Тема. Показники й аналіз динаміки продуктивності праці	
Самостійна робота 7 Тема. Оцінка динаміки оновлення й модернізації основних фондів	
Самостійна робота 8 Тема. Фактори, що впливають на рівень складських запасів	
Тема 7. Аналіз витрат на виробництво продукції Самостійна робота 9 Тема. Система показників собівартості	
Самостійна робота 10 Тема. Аналіз собівартості окремих видів продукції. Пошук резервів зниження собівартості продукції	
Тема 8. Аналіз фінансових результатів та рентабельності Самостійна робота 11 Тема. Місце прибутку в системі узагальнюючих вартісних показників. Оцінка можливостей збільшення прибутку	
Тема 9. Аналіз фінансового стану підприємства Самостійна робота 12 Тема. Бухгалтерський баланс як головне джерело інформації для оцінки фінансового стану підприємства	
Самостійна робота 13 Тема. Узагальнення аналізу фінансового стану і розробка заходів для оздоровлення фінансів підприємства	

Використана література та інформаційні ресурси.

Базова

1. Івахненко В. М. Курс економічного аналізу: Навч.-метод. посіб. для самост. вивч. дисц. / В. М. Івахненко, М. І. Горбатюк. – Вид. 3-тє, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 302 с.
2. Чумаченко М. Економічний аналіз / М. Чумаченко. – К.: КНЕУ, 2001 – 540 с.

3. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку України.
4. Попович П.Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання: Підручник.- 3-тє вид.,перероб. і доп. /П.Я. Попович– К.:Знання, 2008–630 с.

Допоміжна

5. Андреева Г. І. Економічний аналіз: Навч.-метод. посіб. / Г. І. Андреева. – К.: Знання, 2008. – 263 с.
6. Барабаш Н.С. Аналіз господарської діяльності: Навчальний посібник/ Н.С. Барабаш. – К.: КНТЕУ, 2005. – 395 с.
7. Гадзевич О.І. Основи економічного аналізу і діагностики фінансово-господарської діяльності підприємств / О.І. Гадзевич . – К.: Кондор, 2004. – 180 с.
8. Економічний аналіз: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів спеціальності 7.050.106 "Облік і аудит" / за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. – Житомир: ПП Рута, 2003 г. – 680 с.
9. Економічний аналіз: Навч. посібник / М.А. Болюх, В.З. Бурчевський, М. Горбаток та ін. За ред. НАНУ, проф. М.Г. Чумаченко. – Вид. 2-е. – К: КНЕУ, 2003. – 556 с.
10. Економічний аналіз. Навчальний посібник/В.М.Серединська, О.М.Загородна, Р.В.Федорович. –Тернопіль: Видавництво Астон, 2010. – 624 с.
11. Кіндрацька Г. І. Економічний аналіз: Теорія і практика: Підручник / За ред. проф. А. Г. Загороднього. / Г. І. Кіндрацька, М. С. Білик, А. Г. Загородній. – Вид. 2-е, перероб. і доп. – Львів: «Магнолія 2006», 2007. – 440 с.
12. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручник / Є.В. Мних . – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 412 с.
13. Семенов Г.А. Техніко-економічні розрахунки на підприємстві: Навчальний посібник / Г.А. Семенов, А.Г. Семенов, В.К. Станчевський. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 184 с.
14. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз: Практикум. Навчальний посібник. – Львів: "Новий світ-2000", 2006 – 280 с.
15. Черниш С.С. Економічний аналіз/Навчальний посібник. – Київ.: Центр учбової літератури, 2023.
16. Аналіз господарської діяльності: теорія, методика, розбір конкретних ситуацій: Навчальний посібник/за ред. К.Ковальчука– Київ.: Центр учбової літератури, 2022.

Електронні ресурси:

www.nbuv.gov.ua

<http://econa.at.ua/>

<http://www.kmu.gov.ua/>

<http://www.rada.gov.ua/>

<http://www.ukrstat.gov.ua/>

<http://www.me.gov.ua/>

Національна бібліотека України ім. І.І. Вернадського
Збірник електронних праць «Економічний план»

Урядовий портал

Верховна рада України

Державна служба статистики України

Міністерство економічного розвитку і торгівлі України